

Ewa Markuszewska, Agnieszka Nawrocka
nauczyciele bibliotekarze
Biblioteki Pedagogicznej w Świdnicy
Irena Szymaniak,
nauczyciel bibliotekarz
I Liceum Ogólnokształcącego w Świdnicy

Konspekt zajęć blokowych
z edukacji czytelniczej dla uczniów gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej
prowadzonych przez bibliotekarza i polonistę

TEMAT : Poznajemy prasę i redagujemy gazetkę szkolną

CELE LEKCJI (opracowane według taksonomii ABC Bolesława Niemierki)

Na poziomie **wiadomości** uczeń powinien po lekcji :

z a p a m i ę t a ć :

- najstarsze oraz największe tytuły czasopism polskich i zagranicznych,
- kryteria podziału gazet i czasopism,
- układ treści gazet i czasopism.

r o z u m i e ć :

- wybrane terminy prasoznawcze,
- różnice między różnymi gatunkami wypowiedzi dziennikarskiej.

Na poziomie **umiejętności** uczeń powinien w sytuacjach t y p o w y c h :

- stworzyć planszę poglądową podziału gazet i czasopism według różnych kryteriów,
- nazwać i scharakteryzować rodzaje publikacji prasowych oraz określić ich funkcje,
- wykorzystać czasopisma w pracy samokształceniowej,

w sytuacjach p r o b l e m o w y c h :

- wyrazić opinię o czasopiśmie zwracając uwagę na jego wartość informacyjną i zaspakajanie różnorodnych potrzeb czytelników,

-zredagować krótki artykuł, ogłoszenie do prasy.

METODY : linia czasu, promyckowe uszeregowanie, mapa mentalna, drzewo decyzyjne, technika grup zadaniowych, rybi szkielet, kula śnieżna

POMOCE DYDAKTYCZNE : chmurki wycięte z samoprzylepnego papieru, arkusze papieru, kolorowe pisaki, kserokopie artykułu o historii czasopiśmiennictwa z *Encyklopedii wiedzy o książce*, samoprzylepne karteczki, arkusz mapy mentalnej Podział prasy ze względu na różne kryteria, arkusz mapy mentalnej Warsztat dziennikarza prasowego, arkusz z drzewem decyzyjnym do uzupełnienia przez uczniów.

TOK ZAJĘĆ

I moduł

1. Wprowadzenie

Bibliotekarz informuje uczniów, że na zajęciach będą wspólnie poznawać historię czasopism. Wzbogacą również swoje wiadomości o różnych rodzajach czasopism i ich budowie. Nauczą się także redagować gazetkę szkolną i pisać artykuły prasowe.

2. Zajęcia integracyjne „Graffiti”

W celu przełamania lodów i integracji klasy bibliotekarz proponuje uczniom, aby zgodnie ze swoimi odczuciami uzupełnili niedokończone zdania napisane na powieszonych w klasie plakatach. Uczniowie kolejno podchodzą i dopisują zakończenie następujących zdań :

Mam nadzieję, że zajęcia będą...

Nie chciałbym, aby...

Prowadzący zapewni nam...

Koledzy...

Na zakończenie bibliotekarz prosi jednego z uczniów o odczytanie wypowiedzi. Następnie uczestnicy zajęć na przygotowanych dla nich chmurkach wyciętych z samoprzylepnego papieru piszą swoje imiona. Ułatwi to prowadzącym kontakt z uczniami podczas zajęć.

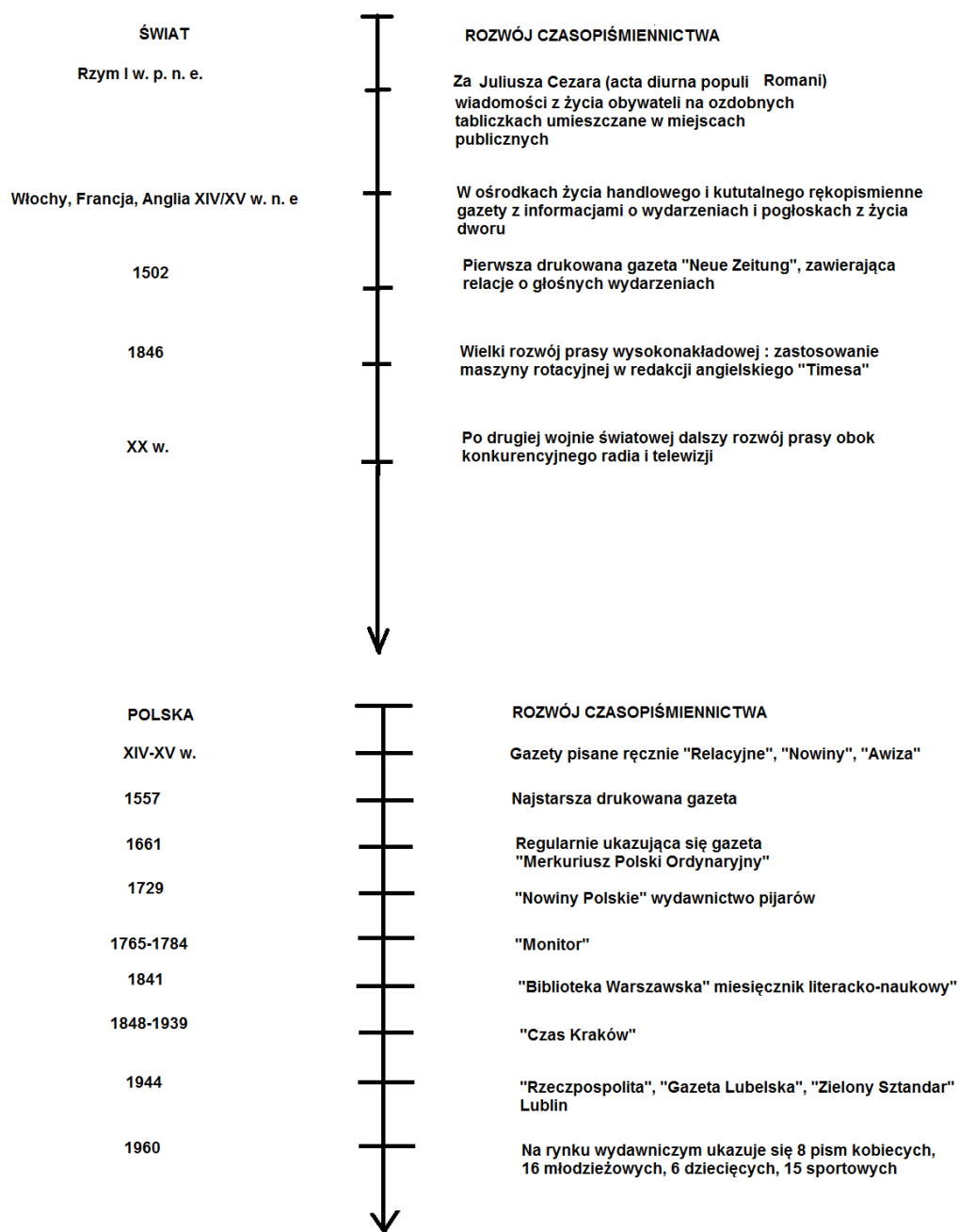
3. Rozwój czasopiśmiennictwa na świecie i w Polsce

Metoda : linia czasu

Każdy uczeń otrzymuje kserokopie tekstu dotyczącego historii czasopiśmiennictwa z *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wrocław 1971, ł. 452-460). Następnie uczniowie dzielą się na cztery grupy wymieniając kolejno tytuły różnych czasopism, np. „Cogito”, „Kino”, „Internet”, „Charaktery”.

Zadaniem dwóch grup jest opracowanie historii czasopiśmiennictwa w Polsce, a dwóch pozostałych - na świecie. Bibliotekarz objaśnia krótko czym jest linia czasu, zwracając uwagę, aby po lewej stronie linii wpisać ważniejsze daty, a po prawej wydarzenia dotyczące tych dat. Uczniowie w grupach wspólnie opracowują zadanie.

Rys. 1 **Rozwój czasopiśmiennictwa na świecie i w Polsce** (Grodecka E., Sokołowska H., *Edukacja czytelnicza i medialna w szkole podstawowej i gimnazjum*. Lublin 2000, s. 81-82)

Liderzy poszczególnych grup przypinają na tablicy arkusze papieru z narysowanymi liniami czasu i omawiają wykonane zadania. Pozostali uczestnicy zwracają uwagę na powtarzające się daty dotyczące czasopiśmiennictwa w Polsce i na świecie.

4. Jesteśmy krytycznymi czytelnikami prasy

Metoda : kula śnieżna

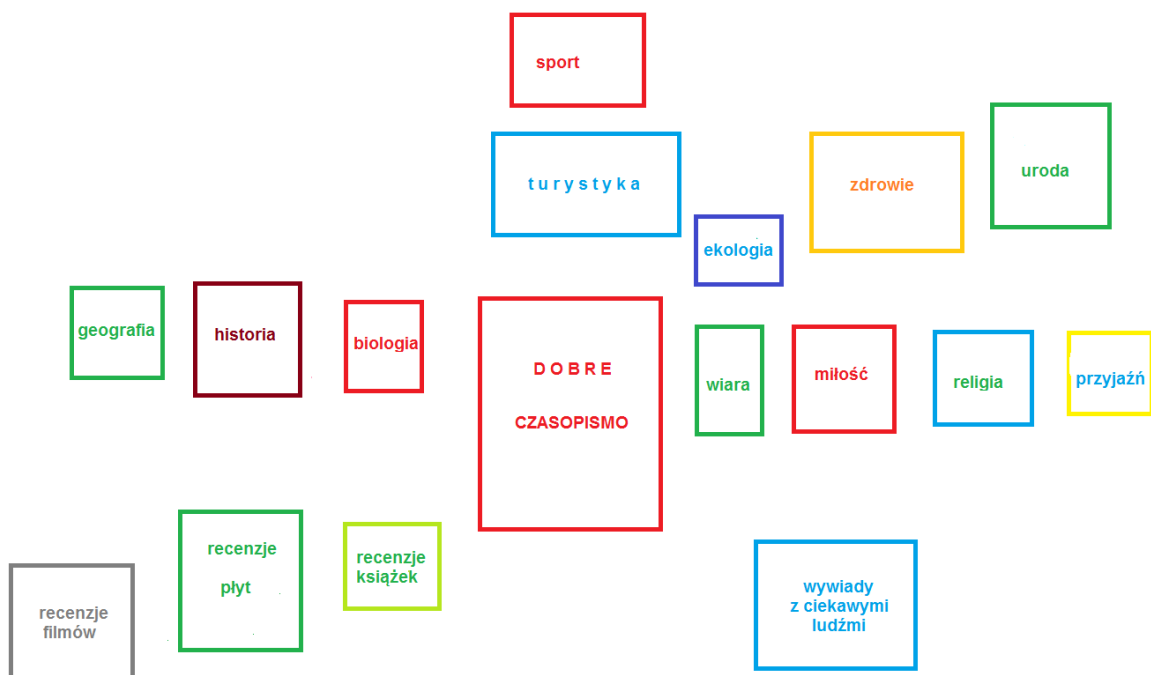
Bibliotekarz pisze na tablicy pytanie Jakie informacje mogą zawierać artykuły prasowe? i prosi uczniów, aby indywidualnie opracowali na karteczkach listę odpowiedzi na zadany temat. Następnie w parach porównują rozwiązania, wybierają wspólnie odpowiedzi. Praca kontynuowana jest w grupach czteroosobowych a potem ośmioosobowych. Na zakończenie uczniowie przyklejają na tablicy karteczki ze wspólnymi odpowiedziami.

- sprawdzone	- nieprawdziwe
- ciekawe	- nudne
- zwięzłe	- zbyt szczegółowe
- obiektywne	- jednostronne
- aktualne	- nieaktualne

5. Dobre czasopismo

Metoda : promyczkowe uszeregowanie

Nauczyciel polonista proponuje uczniom, aby opracowali listę tematów, które powinny znaleźć się w wartościowym czasopiśmie, tzn. takim, które zaspokaja potrzeby inteligentnych, ciekawych świata i ludzi uczniów. Każdy otrzymuje po trzy samoprzylepne karteczki, na nich wypisuje tematy. Następnie uczestnicy zajęć przyklejają karteczki na tablicy tworząc promienie wokół prostokąta z napisem DOBRE CZASOPISMO. Tematy podobne układane są w jednym promieniu.

Na zakończenie jeden z uczniów odczytuje przykładowe tematy.

- sport	- zdrowie
- przyjaźń	- uroda
- miłość	- geografia, historia, biologia
- szkoła	- recenzje płyt, książek, filmów

II moduł

1. Wprowadzenie

Uczniowie zostają poinformowani przez bibliotekarza o tematyce zajęć, których celem jest wzbogacenie wiedzy o prasie, o kryteriach podziału gazet i czasopism, o warsztacie dziennikarza prasowego, o wartości prasy w pracy samokształceniowej i przygotowanie uczniów do redagowania gazetki szkolnej. Następnie uczestnicy zajęć losują wizytówki z napisami : Prasoznawstwo, Warsztat dziennikarza, Czytelnictwo prasy i tworzą trzy zespoły redakcyjne. Każdy z zespołów otrzymuje koperty z puzzlami. Puzzle należy ułożyć i przykleić na arkusz dużego papieru. Po wykonaniu zadania, zespoły prezentują przygotowany materiał.

2. Praca w grupach

Opracowanie zagadnień w redakcjach dotyczy trzech bloków tematycznych :

Grupa I PRASOZNAWSTWO

Temat : Podział prasy

- kryteria podziału gazet i czasopism,
- budowa gazet i czasopism.

Metoda : mapa mentalna

Pomoce :

- Arkusz mapy mentalnej **Różnice między gazetą a czasopismem** (Załącznik nr 1)
- Arkusz mapy mentalnej **Podział prasy ze względu na różne kryteria** (Załącznik nr 2)
- *Słownik wydawcy* Warszawa 1997
- *Encyklopedia wiedzy o prasie* Wrocław 1976

Grupa II WARSZTAT DZIENNIKARZA

Temat : Warsztat dziennikarza prasowego

- członkowie redakcji,
- gatunki wypowiedzi dziennikarskiej ,
- redagowanie jako proces decyzyjny.

Metoda : mapa mentalna

Pomoce :

- *Dziennikarstwo i świat mediów* Kraków 1996
- Arkusz mapy mentalnej **Warsztat dziennikarza prasowego** (Załącznik nr 3)

Grupa III CZYTELNICTWO PRASY

Temat : Jak korzystać z prasy?

- cele i wartości,
- pozytywy, negatywy,
- skutki,
- decyzja.

Metoda : drzewo decyzyjne

Pomoce : **Arkusze z drzewem decyzyjnym** będącym wzorem do uzupełnienia przez uczniów (Załącznik nr 4).

Wykonane plakaty uczniowie przymocowują do tablicy. Każda z drużyn omawia swój plakat i wyjaśnia niezrozumiałe terminy na podstawie zgromadzonych encyklopedii i słownika. Następnie każda z grup wybiera trzy tytuły czasopism przygotowanych na stoliku i próbuje je scharakteryzować według kryteriów umieszczonych na plakacie Podział prasy.

Redagowanie gazetki szkolnej

Metoda : technika grup zadaniowych

Dla utrwalenia zdobytych wiadomości bibliotekarz wspólnie z polonistą proponują uczniom zredagowanie gazetki. W ramach zespołów uczestnicy zajęć dokonują wyboru składu redakcji oraz ustalają tytuł gazetki. Każda z redakcji otrzymuje wzorcowy projekt grup zadaniowych w celu uszczegółowienia odpowiedzialności za wykonane zadanie i terminy realizacji – **Przykładowy terminarz czynności** (Załącznik nr 5) .

III moduł

1. Prezentacja gazetek

Uczniowie prezentują swoje gazetki. Zwracają uwagę na ich walory tekstowe, estetyczne bądź edytorskie. Członkowie redakcji dzielą się swoimi uwagami w sprawach trudnych lub satysfakcjonujących podczas pracy w kolegiach redakcyjnych.

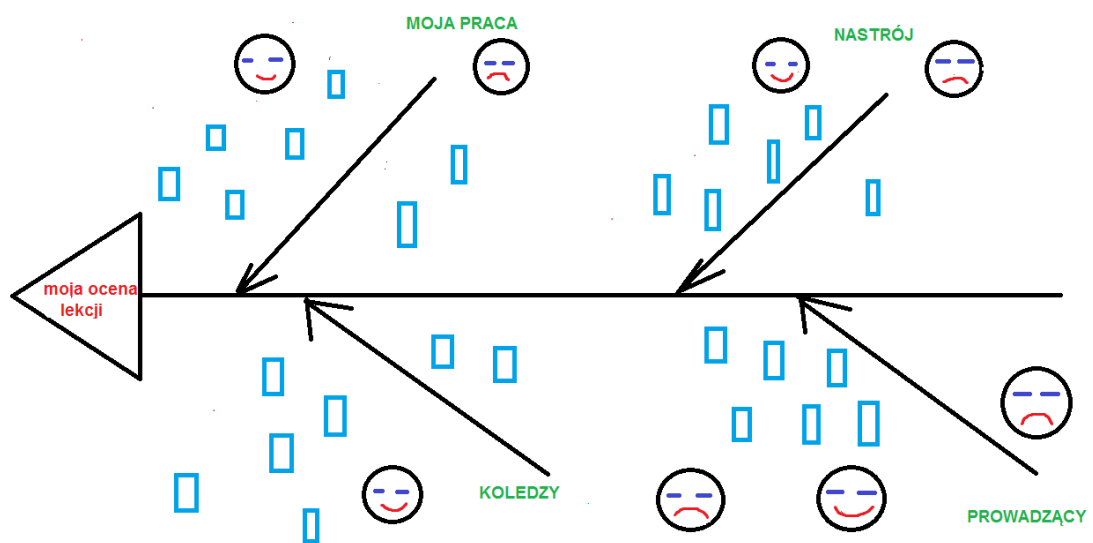
2. Piszemy artykuł do gazetki szkolnej

Wybrany uczeń przypomina poznane rodzaje publikacji prasowych korzystając m. in. z plakatu Warsztat dziennikarza prasowego. Następnie uczniowie dobierają się w pary. W ciągu określonego czasu mają napisać humorystyczny tekst do gazetki szkolnej, np. „wywiad z tablicą szkolną”, „reklamę ściąg z matematyki”. Polonista przypomina, że aby tekst był jasny, zrozumiały i aby zainteresował czytelnika w sposób skuteczny musi zawierać odpowiedzi na sześć „klasycznych” pytań stawianych informującemu: kto? co? gdzie? kiedy? dlaczego? Po wykonaniu zadania uczniowie odczytują swoje artykuły. Pozostali koledzy nagradzają brawami najciekawsze, najbardziej żartobliwe wypowiedzi.

3. Ewaluacja

Metoda: rybi szkielet

Każdy uczeń otrzymuje po cztery samoprzylepne karteczki. Na pierwszej z nich pisze, jak pracował na zajęciach używając określeń, np. „pracowita mrówka”, „beztroski motyl”, „powolny żółw”, „śpiący kot”. Na drugiej kartce określa swój nastrój na zajęciach: „smutny”, „wesoły”, „agresywny”, „refleksyjny”. Na trzeciej kartce pracę nauczyciela z uczniami biorąc pod uwagę wydawane polecenia „jasne”, „niezrozumiałe”, „pomocne ciekawe”, „mało urozmaicone”, stosunek do uczniów „przyjazny”, „stresujący”. Na ostatniej kartce każdy uczeń określa postawę kolegów podczas zajęć, np. współpracowali”, „przeszkadzali”. Wypełnione kartki uczestnicy przyklejają na przygotowanym modelu „rybiego szkieletu” przy smutnej lub uśmiechniętej twarzy.

Wybrany uczeń odczytuje opinie kolegów. Na zakończenie zajęć prowadzący dziękują wszystkim uczniom za aktywność i zaangażowanie podczas wykonywania zadań przypominając o wartości czasopism w pracy samokształceniowej.

LITERATURA

1. Andrzejewska J., *Edukacja czytelnicza i medialna. Tablice dydaktyczne dla szkół ponadpodstawowych*. Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 2006.
2. Czapnik G., Z. Gruszka, H. Tadeusiewicz, *Podręczny słownik bibliotekarza*. Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 2011.
3. *Dziennikarstwo i świat mediów*. Pod red. Z. Bauera, E. Chudzińskiego ; Studium Dziennikarskie Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Wyd. 2 zm. i rozsz. Universitas, Kraków 2000.
4. *Encyklopedia wiedzy o książce*. Pod red. A. Birkenmajera, B. Kocowskiego i J. Trzynadłowski. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1971.

5. *Encyklopedia wiedzy o prasie*. Pod red. J. Maślanki. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1976.
6. Grodecka E., Sokółowska H., *Edukacja czytelnicza i medialna w szkole podstawowej i gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli realizujących ścieżki międzyprzedmiotowe*. Agencja „Sukurs”, Lublin 2000.
7. *Słownik wydawcy*. Oprac. B. Kalisz. Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 1977.
8. Taraszkiewicz M., *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*. Wyd. 6. Wydawnictwa CODN - Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2000.

Załącznik nr 1 Różnice między gazetą a czasopismem

P R A S A

Prasa to ogół gazet i czasopism wychodzących w danym kraju. Są to tzw. wydawnictwa ciągle ukazujące się pod tym samym tytułem, numeracją bieżącą, w określonych odstępach czasu. Po roku 1989 nastąpiła transformacja prasy polskiej, polegająca na zmianie właściwości prasy. Dotychczasowego monopolistę Rolniczą Spółdzielnię Wydawniczą Prasa Książka - Ruch zastąpił kapitał krajowy i zagraniczny. Kolejnym krokiem było zniesienie cenzury i ustanowienie nowego prawa prasowego.

RÓŻNICE MIĘDZY GAZETĄ A CZASOPISMEM

GAZETA

- wydawnictwo ciągle przynoszące bieżące informacje polityczne, społeczne, gospodarcze, sportowe

CZĘSTOTLIWOŚĆ UKAZYWANIA SIĘ

Ukazuje się częściej niż raz w tygodniu (co najmniej dwa razy w tygodniu) i daje przegląd spraw aktualnych, szybko przekazywanych czytelnikom.

Dziennik to gazeta wychodząca codziennie lub nawet dwa razy dziennie, prowadząca zapis wydarzeń na bieżąco.

Odbiorca - czytelnik masowy

CZASOPISMO

- wydawnictwo ciągle ukazujące się nie częściej niż raz na tydzień lub rzadziej, którego zakończenia się nie przewiduje. Ukazuje się w postaci oddzielnych zeszytów, objętych wspólnym tytułem w regularnych odstępach czasu. Często jest bogato ilustrowane.

CZĘSTOTLIWOŚĆ UKAZYWANIA SIĘ

Może ukazywać się raz na tydzień, na dwa tygodnie, na miesiąc, na dwa miesiące, na kwartał, na pół roku lub na rok.

Odbiorca czasopisma - określona grupa czytelników :

- dzieci
- młodzież
- kobiety
- mężczyźni
- specjaliści

Załącznik nr 2 Podział gazet i czasopism ze względu na różne kryteria

PODZIAŁ GAZET I CZASOPISM ZE WZGLĘDŃ NA TREŚĆ

OGÓLNE

- SPOŁECZNO-POLITYCZNE
- KULTURALNO-SPOŁECZNE
- POPULARNO-NAUKOWE
- ROZRYWKOWE

SPECJALNE

- TECHNICZNE
- LITERACKIE
- MUZYCZNE
- SPORTOWE
- RELIGIJNE
- PRZYRODNICZE
- I INNE WEDŁUG KONKRETNEJ
DZIEDZINY WIEDZY

PODZIAŁ ZE WZGLĘDU NA ZASIĘG

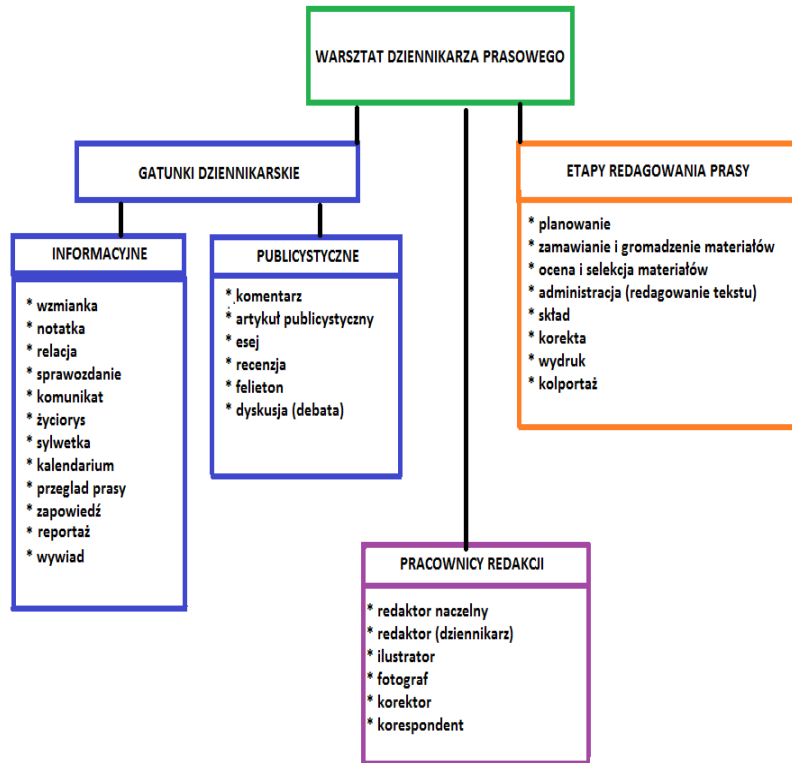
- PONADNARODOWE
- OGÓLNOKRAJOWE
- REGIONALNE
- LOKALNE
- SUBLOKALNE NP. GAZETKA SZKOLNA,
GAZETKA ZAKŁADOWA

PODZIAŁ CZASOPISM ZE WZGLĘDU NA FORMĘ

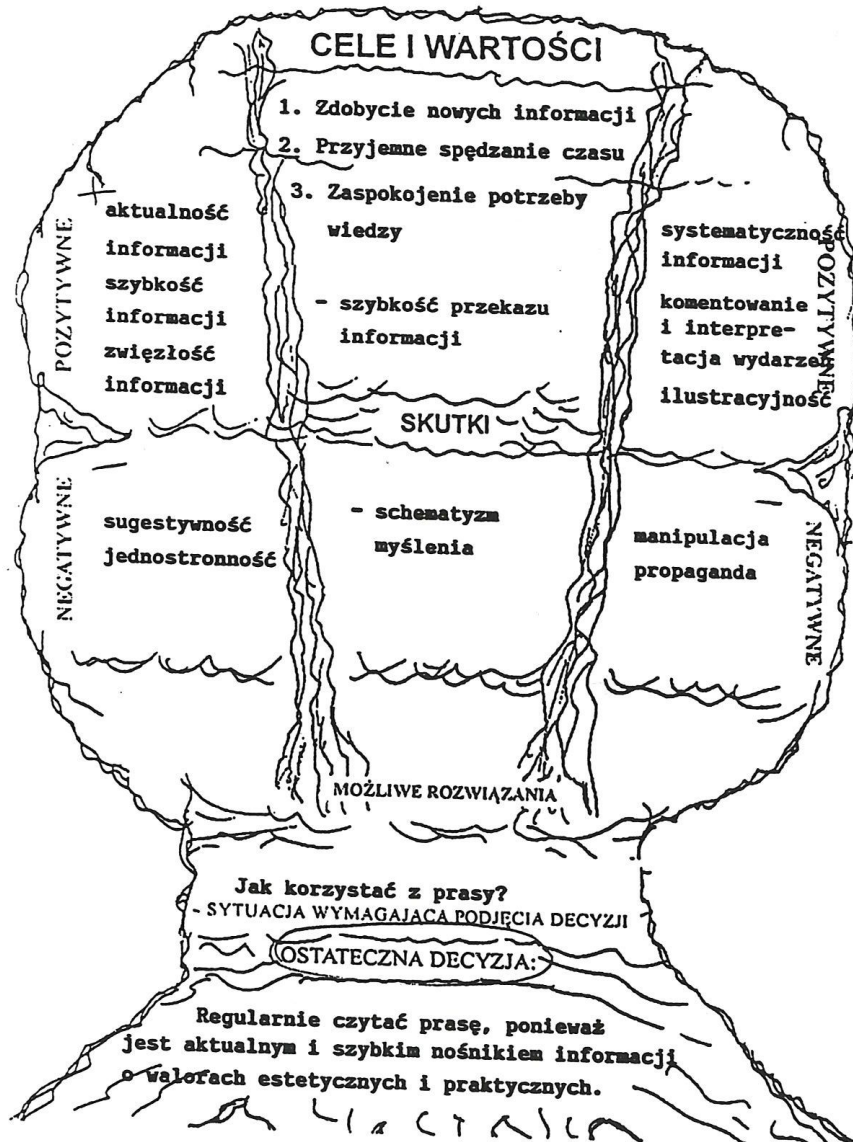
CZASOPISMA DRUKOWANE

**CZASOPISMA ELEKTRONICZNE
(E - CZASOPISMA)**

Załącznik nr 3 **Warsztat dziennikarza prasowego**

Schemat drzewa decyzyjnego

Należy nabyć jednak dojrzałość czytelniczą,
aby nie ulegać manipulacji i propagandzie.

Załącznik nr 5 **Przykładowy terminarz czynności**

Zadanie	Terminy							Osoba odpowiedzialna
	Start 1 marca							
Wywiad z X	5							
Wywiad z Y	5							
Zdjęcia	5							
Inne teksty	5							
Kolegium redakcyjne		6						
Przepisywanie, skład			7-10					
Korekta				11-12				
Naniesienie poprawek					13-14			
Oddanie do powielenia						15-18		
Powielenie							18-20	
<p>Na 20 marca gazetka gotowa</p> <p style="text-align: right;">Redaktor naczelny:</p>								